

Työeläkelaitoksille

ELÄKKEEN MYÖNTÄMINEN ENTISIN PERUSTEIN JA MUITA TYÖELÄKELAKIEN MUUTOKSIA

1. JOHDANTO

Työeläkelaitoksille on yleiskirjeen 47/85 liitteenä lähetetty hallituksen esitykset eduskunnalle laeiksi TEL:n, LEL:n, MEL:n, MYEL:n ja YEL:n sekä TaEL:n muuttamisesta ja yleiskirjeen 1/86 liitteenä tasavallan presidentin esittelyssä vahvistetut lakitekstit. Lait tulivat voimaan 1.1.1986. Tässä yleiskirjeessä selostetaan näiden lainmuutosten soveltamisessa esiintuvia kysymyksiä.

2. ELÄKKEEN MYÖNTÄMINEN ENTISIN PERUSTEIN

TEL 6 §:n 4 momentissa on jo ennestään ollut säännös, jonka mukaan uusi työkyvyttömyyseläke määrätään samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi eläke, mikäli uusi eläke myönnetään saman sairauden, vian tai vamman perusteella. Eläkkeen myöntäminen entisin perustein tämän säännöksen nojalla on siten harkittava kussakin tapauksessa erikseen. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan tukea työntekijän paluuta työelämään. Jos työkyvyn palautuminen on vajavaista, epäonnistunut työhönpaluuyritys ei vaikuta eläketurvaa heikentävästi. Säännöstä voidaan pitää siten eräänlaisena suoja-säännöksenä.

Määräajaksi tai toistaiseksi myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen päättymisen jälkeen on paluu työelämään saatanut kuitenkin epäonnistua sen vuoksi, ettei työntekijä ole saanut sopivaa työtä. Tällöin työttömyysjakson jälkeen ikääntyneellä työntekijällä on voinut olla oikeus työttömyyseläkkeeseen. Koska monesti viimeisen työsuhteen päättymisestä on välissä olleen työkyvyttömyyseläkeajan johdosta jo ehtinyt kulua 360 päivää, uusi eläke on tullut myönnettäväksi ilman, että eläkeikään jäljellä olevaa aikaa on otettu huomioon. Vastaava tilanne on syntynyt myös silloin, kun työntekijä on työttömyysjakson jälkeen tullut uudelleen työkyvyttömäksi, mutta kysymyksessä ei kuitenkaan ole voitu katsoa olevan sama sairaus.

khLASH5357

Lainopillinen osasto

26.3.1986

2

Työntekijän eläketurva on saattanut näin merkittävästi heiketä eikä uusi eläke ole enää tosiasiallisesti vastannut hänen työhistoriaansa ja vakiintunutta ansiotasoa.

Näiden epäkohtien korjaamiseksi on TEL 6 §:n 4 momenttiin lisätty uusi säännös. Sen mukaan uusi eläke määrätään samojen perusteiden mukaan kuin aikaisempi eläke, jos uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin aikaisemman eläkkeen päättymisestä on kulunut yksi vuosi. Säännöksen soveltaminen edellyttää, että aikaisempaa eläkettä myönnettäessä on otettu huomioon eläkeikään jäljellä oleva aika.

Tämä säännös ei edellytä, että uusi työkyvyttömyys olisi aiheutunut samasta sairaudesta kuin se, minkä perusteella aikaisempi eläke oli myönnetty. Säännöksen ei siten sisälly harkinnanvaraa, vaan uusi eläke on myönnettävä entisin perustein aina silloin, kun uusi työkyvyttömyys on alkanut vuoden sisällä täysitehoisen eläkkeen päättymisen jälkeen. Mikäli uuden työkyvyttömyyden alkaessa on jo kulunut vuosi (360 päivää) entisen eläkkeen päättymisestä, uusi eläke voidaan myöntää entisin perustein, jos on kyse samasta sairaudesta kuin aikaisemmassakin työkyvyttömyydessä. Saman sairauden olemassaoloa edellyttävä säännös on siis edelleen voimassa sellaisenaan.

Säännöksessä mainittu vuoden aika on ehdoton. Toisin kuin TEL 6 §:n 3 momentissa, työttömyyspäivärahapäivät, opintovapaa ja alle 3-vuotiaan lapsen hoito eivät jatka tätä aikaa.

Koska yksilöllinen varhaiseläke, työttömyyseläke ja perhe-eläke sekä rintamaveteraanien varhaiseläke määräytyvät samalla tavalla kuin työkyvyttömyyseläke, myös nämä eläkkeet voidaan edellytysten täytyessä myöntää entisin perustein. Jos työttömyyseläkkeen päättymisen jälkeen haetaan uutta työttömyyseläkettä, tulee eläkeasiaa ratkaistaessa ottaa huomioon TEL:n 4 c §:n 7 momentissa olevat keskeytettyä työttömyyseläkettä koskevat säännökset.

Uusi eläke voidaan myöntää entisin perustein myös siinä tapauksessa, että aikaisempi päättynyt eläke on ollut osaeläkkeenä myönnetty täysitehoinen työkyvyttömyyseläke. Jos tällöin on kyse yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämisestä, sen saamisen edellytyksenä oleva tulevan ajan oikeus on olemassa ja mainittu eläke myönnetään entisin perustein, jos muut eläkkeen saamisen edellytykset täyttyvät ennen kuin on kulunut

Lainopillinen osasto

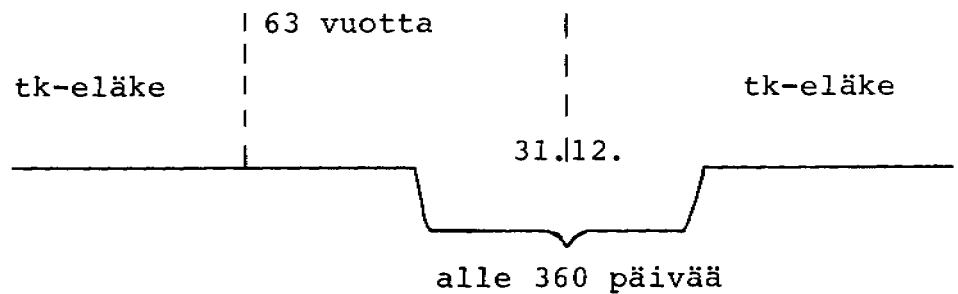
26.3.1986

3

vuosi osaeläkkeen päättymisestä. Edellytyksenä ei siis tässä tapauksessa ole, että työstä luopumisesta on kulunut vähemmän kuin vuosi. Osaeläkkeen muuttamisesta täydeksi eläkkeeksi (työkyvyttömyys-, työttömyys- tai yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi) on olemassa eri säännökset ja ohjeet.

Uusi eläketapahtumahetki määritellään samalla tavoin kuin se muulloinkin kunkin eläkelajin kohdalla määritellään.

Seuraavassa piirroksessa on havainnollistettu eläkkeen määräytymistä eräessä erityistilanteessa.

Työkyvyttömyyseläke on päättynyt sen kalenterivuoden aikana, jona työntekijä on täyttänyt 63 vuotta. Työntekijä tulee työkyvyttömäksi mainitun kalenterivuoden jälkeen. Tässäkin tilanteessa uusi työkyvyttömyyseläke myönnetään entisiin perusteisiin, jos uusi työkyvyttömyys on alkanut ennen kuin vuosi on kulunut aikaisemman eläkkeen päättymisestä. Ratkaisevaa on siten se, milloin uusi työkyvyttömyys on todellisuudessa alkanut.

Eläkkeen myöntäminen entisiin perusteisiin koskee työkyvyttömyyseläkettä ja eläkkeitä, jotka määräytyvät samalla tavoin kuin työkyvyttömyyseläke. Näin ollen vanhuuseläkettä ei voida myöntää entisiin perusteisiin, ei edes varhennettuna.

Eläkejaksojen välissä mahdollisesti olleet työ- tai virkasuhteet taikka yrittäjätoiminta jätetään huomioon ottamatta uutta eläkettä laskettaessa. Näistä työsuhteista ja yrittäjätoiminnasta peritään kuitenkin vakuutusmaksu. Maksuja ei palauteta, koska työntekijällä on uudenkin eläkkeen mahdollisesti päätyttyä oikeus saada näiden perusteella vanhuuseläkettä (Eläketurvakeskuksen yleiskirje 24/85).

Vastuu uudesta eläkkeestä on sillä eläkelaitoksella, jonka vastuulla tulevan ajan osuus on ollut aikaisemmassakin eläkkeessä.

TEL 6 §:n 4 momenttia vastaava muutos on tehty myös LEL 7 §:n 2 momenttiin ja MEL 12 §:n 2 momenttiin. TaEL 3 §:n 1 momentissa, MYEL 6 §:n 1 momentissa ja YEL 5 §:n 1 momentissa on viittaukset eläkkeen saamisen ja suuruuden osalta TEL:iin.

Lainmuutos tuli voimaan 1.1.1986. Muutosta voidaan soveltaa, jos uusi eläketapahtuma on sattunut 1.1.1986 tai sen jälkeen. Uutta eläkettä myönnettäessä voidaan ottaa huomioon myös ennen lain voimaantuloa päättynyt eläke.

Vastaava muutos on tarkoitus tehdä myös julkisen sektorin eläkelakeihin.

3. PERUSTURVAN MUKAISET TYÖTTÖMYYSPIIVÄT TULEVAN AJAN OIKEUTTA TARKASTELTAESSA

TEL 6 §:n 3 momentin mukaan tulevan ajan oikeutta tarkasteltaessa on aikaisemmin työttömyysaika otettu huomioon vain siltä osin kuin työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa. Huomiota ei ole kiinnitetty sellaisiin työttömyyspäiviin, joilta työntekijä on saanut työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa. Käytännössä tämä on merkinnyt sitä, että työntekijän jäätyä perusturvan mukaisen työttömyyspäivärahan varaan, hänen eläketurvansa on heikentynyt olennaisesti työkyvyttömyyden alkaessa vasta 360 päivän kuluttua työsuhteen päättymisestä.

Tästä syystä on TEL 6 §:n 3 momenttia muutettu siten, että myös perusturvan mukaiset työttömyyspäivät otetaan huomioon tulevan ajan oikeutta tarkasteltaessa. Näitä työttömyyspäiviä voidaan kuitenkin ottaa huomioon enintään siihen määrään saakka, joka vastaa työttömyysturvalaissa säädettyä niiden päivien enimmäismäärää, joilta voidaan maksaa ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa. Tämä merkitsee sitä, että vuoden mittaisen jälkikarenssiajan lisäksi eläketurva säilyy täysitehoisena enintään 500 työttömyyspäivän ajan tai, jos työntekijä on ennen viimeksi mainitun ajan päättymistä täyttänyt 55 vuotta, yhteensä enintään 750 työttömyyspäivän ajan. Näin täysitehoinen eläketurva säilyy työttömyyden aikana samalla tavoin sekä ansioon suhteutettua että peruspäivärahaa saavilla työntekijöillä.

Myös TEL 7 §:n 2 momenttia, joka koskee eläkepalkan harkinnanvaraista tarkistamista, on samassa yhteydessä muutettu. Paitsi viimeiseen työsuhteeseen, säännöstä on voitu soveltaa sellaiseen työsuhteeseen, joka on

Lainopillinen osasto

26.3.1986

5

päättynyt eläketapahtumaa lähinnä edeltäneiden 360 sellaisen päivän aikana, joilta ei ole suoritettu työttömyysturvalain mukaista ansioon suhteutettua päivärahaa. Nyt tämä säännös on muutettu vastaamaan TEL 6 §:n 3 momentin muutosta, joten ratkaistaessa sitä, onko jokin työsuhde laissa tarkoitettu viimeinen työsuhde, otetaan huomioon myös perusturvan mukaiset työttömyyspäivät.

Eläkehakemuksessa eläkkeenhakijalta tiedustellaan, onko hän kahden viime vuoden aikana saanut työttömyyspäivärahaa, mistä työttömyyskassasta tai Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistosta ja milloin. Eläkelaitoksen tulee, kuten tähänkin asti, tiedustella työttömyyspäivärahan maksajalta työsuhteen päättymisen ja eläketapahtumapäivän välille ajoittuvat työttömyyspäivät, mikäli se tulevan ajan oikeuden selvittämiseksi on tarpeen.

TEL 6 §:n 3 momenttia ja 7 §:n 2 momenttia vastaavat muutokset on tehty myös LEL 7 §:n 1 momenttiin ja MEL 12 §:n 1 momenttiin sekä 15 §:ään. Viittaussäännösten kautta muutoksia sovelletaan myös TaEL:n, YEL:n ja MYEL:n mukaisia eläkkeitä määrättäessä.

Sekä perusturvan että ansioturvan mukaiset työttömyyspäivät ovat samassa asemassa vain edellä kerrotuissa tilanteissa. Perusturvan mukaisia työttömyyspäiviä ei edelleenkään oteta huomioon työttömyyslisiä eikä LEL 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua keskipalkkaa laskettaessa.

Muutokset tulivat voimaan vuoden 1986 alusta. Muutoksia sovelletaan lain voimaantulon jälkeen sattuneiden eläketapahtumien perusteella myönnettäviin eläkkeisiin. Työttömyyseläkkeen eläketapahtuma määritellään normaalisti eli se on päivä, jolloin ensimmäisen kerran maksettiin työttömyyspäivärahaa tarkastelujakson aikana. Tällöin otetaan kuitenkin huomioon myös sellaiset työttömyyspäivät, joilta on suoritettu työttömyysturvalain mukaista peruspäivärahaa ennen lain voimaantuloa.

4. VAKUUTUSMAKSUN VIIVÄSTYSKORKO

TEL 19 §:n 1 momentin mukaan eläkelaitoksen tai Eläketurvakeskuksen määräämälle maksulle on voitu suorituksen viivästymisen ajalta laskea vuotuista korkoa enintään sosiaali- ja terveysministeriön määräämän korkoprosentin verran. Korkoprosentti on saanut olla enintään kuusi prosenttiyksikköä suurempi kuin Suomen Pankin kulloinkin rahalaitosten keskuspankkiluotosta veloittaman peruskoron korkoprosentti. Viimeinen ministeriön määräämä viivästyskorko on ollut 15,5 prosenttia.

Viivästyskorkoa koskevat säännökset on nyt muutettu. Korkokanta vastaa 1.1.1986 lukien korkolaissa säädettyä 16 prosentin korkokantaa. Tätä korkoa sovelletaan vakuutusmaksuihin siltä osin kuin niiden suorittaminen on viivästynyt 1.1.1986 tai sen jälkeen.

Viivästyskorkoa koskevat säännökset ovat TEL 19 §:n 1 momentissa, LEL 10 §:n 4 momentissa, TaEL 8 §:n 1 momentissa, MYEL 12 §:n 2 momentissa, YEL 12 §:n 3 momentissa ja MEL 8 §:n 2 momentissa.

ELÄKETURVAKESKUS

